

Віктор Войналович

ЦИВІЛІЗАЦІЙНЕ РОЗЛУЧЕННЯ,
АБО ІСТОРІЯ НЕВДАЛОГО «ШЛЮБУ»

Рецензія на монографію
М. Горелова, О. Моці та О. Рафальського
«Цивілізаційний крах Переяславського проекту
(Україна і Московія: історія співіснування та ворожнечі)».
Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017. 235 с.

Рецензована монографія – чергова розробка авторів з цивілізаційної тематики. Оскільки йдеться про цивілізаційні закономірності остаточного виходу України з Переяславського проекту, актуальність цього монографічного дослідження не викликає жодного сумніву.

Сама назва праці засвідчує, що у 1654 р. Україна уклала військовий союз з Московією, а не з Росією. Назви «Росія», а згодом – «Російська імперія» з'явилися лише за Петра I, до речі, з подання українських просвітників Стефана Яворського та Феофана Прокоповича. Автори зазначають, що перехід України від Польщі до Росії важко переоцінити. Московія отримала економічні ресурси й геополітичну позицію, необхідні, щоби стати великою державою. Формула «Московія+Україна=Росія», запропонована англійським професором Н. Дейвісом, цілком слушно відображає динаміку трансформації азійського Московського царства у європейську державу. Справжність цього визначення можна наочно спостерігати у наші дні, коли Росія, втративши Україну, знову перетворилася на архаїчну, ретроградну Московію.

Автори аналізують увесь період входження України до складу Російської, а згодом радянської імперій, зазначаючи, що у всі часи

Войналович Віктор Анатолійович – доктор політичних наук, професор, завідувач відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

Москва позбавляла українців можливості розвивати свою цивілізацію в європейському векторі, силоміць змушуючи їх підкорятися застиглим ще з часів монгольської навали порядкам азійської деспотії. Це призвело до зародження в українському суспільстві комплексу меншовартості, так званої «малоросійщини», який у сучасну добу марно намагався використати режим В. Путіна для нової інкорпорації України.

Розглядаючи ситуацію в нинішній Росії, дослідники доходять слушного, на наш погляд, висновку, що існуючий у ній державний лад можна визначити як «КДБкратію», тобто поліцейський режим на чолі зі спецслужбами, які контролюють усі сфери суспільного життя й свідомості громадян, виштовхуючи країну зі світового цивілізаційного простору. Щось схоже відбувалося у нацистській Німеччині, коли одна з найрозвиненіших світових цивілізацій раптом упала у дикість і скоїла нечувані злочини під час Другої світової війни.

Росії нема чого запропонувати Світові у цивілізаційному сенсі, а піднесена до рангу державної політики концепція так званого «руського мира» є настільки архаїчною та ретроградною, що дозволяє поставити колись велику державу на один щабель зі світовим ізгоєм – Північною Кореєю.

Рецензована монографія дає, на наш погляд, вичерпну картину українсько-російських відносин з 1654 р. до наших днів. Позитивним моментом вважаємо те, що автори не ідеалізують ситуацію в Україні, а аргументовано доводять: якщо країна не спроможеться змінити олігархічно-компраторський лад, який склався за роки незалежності, годі сподіватися на європейську інтеграцію. Україна залишиться «сірою зоною», позбавленою цивілізаційної перспективи.

На жаль, фундаментальна розвідка видана надто малим тиражем. Це унеможливорює широке використання монографії для потреб вищої школи. Гадаємо, що у державному бюджеті на 2018 рік варто було б знайти кошти на перевидання вартісного дослідження гідним накладом.